

Join Today... Varsna Patel's
Vadodara's Best

SINCE 1995
VARIANT
COOKING CLASSES

Certificate Course
15 Variety Cooking Classes
D/601, Smrudhi Satvik, Danteswar
M: 9426326389

Fortnightly E-Magazine

॥ आय वलो अजाणो वतन, मूखू मातुभूमि के नमन ॥

વડોદરાના કચ્છીઓનું સમાજ-દર્શન

પખવાડિક ઈ-મેગેઝિન

આપના મોબાઇલ પર
આ અંકો નિયમિતરૂપે
મેળવવા ગ્રુપ જોઈન
કરવા અહીં ક્લિક કરો.

વર્ષ: ૨ • અંક: ૧૭ • સળંગ અંક: ૪૧ • ૨૦ ડીસેમ્બર, ૨૦૨૫, શનિવાર • કુલ પાનાં: ૧૨ • કિંમત: નિ:શુલ્ક
Vadodarana Kutchionu Samaj Darshan • Mob: 9377124582 • Email: samajdarshan.mail@gmail.com

શ્રી ક.દ.ઓ.જૈન સમાજ, વડોદરા

ગત તા.૭.૧૨.૨૦૨૫ને રવિવારના રોજ મોટી ખાવડી (હાલાર) તીર્થ અચલગચ્છાધિપતિ પ.પૂ.આ.ભ.શ્રી કલાપ્રભસાગર સૂરીશ્વરજી મ.સા.ના આદેશથી પ.પૂ.સા. શ્રી મહોદયશ્રીજી મ.સા.ને 'પ્રવર્તિની' પદ અને પ.પૂ.સા. શ્રી વિનયપ્રભાશ્રીજી મ.સા.ને 'સંઘ સ્થવીરા' પદ પ્રદાન કરવામાં આવેલ. સાથે આ પ્રસંગે પ.પૂ.સા.શ્રી સંસ્કારનિધિશ્રીજી મ.સા.ને શ્રી શનુજય એકેડેમી ઓફ જૈનીઝમ તરફથી 'યોગની મંગલ પ્રભાતે સમાપતિનો સૂર્યોદય' વિષય પર શોધ નિબંધ માટે (DJ) 'ડોક્ટરેટ એન્ડ જૈનીઝમ'ની પદવી એનાયત કરવામાં આવેલ.

સા.શ્રી સંસ્કારનિધિશ્રીજીએ ક.દ.ઓ.જૈન સમાજ, વડોદરા ખાતે સં.૨૦૭૮માં (વર્ષ ૨૦૨૨)ચાતુર્માસ વખતે એમના આ કાર્યનો પ્રારંભ કરેલ જેનું સમાપન અમદાવાદ, ગાંધીધામ થઈને મોટી ખાવડીમાં થયું. અચલગચ્છના આ ત્રીજા પી.એચ.ડી. મ.સા. છે. આ પ્રસંગે ગુરૂપૂજનનો યજ્ઞવો શ્રી ક.દ.ઓ.જૈન સમાજ, વડોદરાએ લીધો હતો ત્યારે હાજર પ્રમુખ હિરેન્દ્ર મોતા સહ નરેન્દ્રભાઈ મોમાયા, શાંતિલાલભાઈ લોડાયા, ચંદ્રકાન્તભાઈ ખોના, ધીરેન્દ્રભાઈ મૈશેરી, ભરતભાઈ લોડાયા, સંજયભાઈ મોમાયા તથા મહિલા અગ્રણીઓએ કાર્યક્રમની શોભા વધારી હતી.

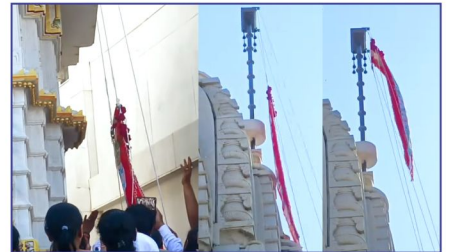
શ્રી ક.દ.ઓ. જૈન સમાજમાં ગત માગસર વદ ૩, ૪, ૫ ને રવિ, સોમ અને મંગળ તા. ૭, ૮ ને ૯ ડીસે. ૨૦૨૫ના રોજ શ્રી વિમલનાથ જિનાલયજીની સોળમી વર્ષગાંઠ નિમિત્તે ત્રિદિવસીય મહોત્સવનું આયોજન રંગેરંગે પાર પડેલ.

આ પાવન પ્રસંગે પ.પૂ.સા.શ્રી હિતપ્રજ્ઞાશ્રીજી મ.સા. અને પૂ.સા. શ્રી ઋણુપ્રજ્ઞાશ્રીજી મ.સા. ની પાવન નિશ્ચા હતી. ધજાના દિવસે પ.પૂ.મુનીશ્રી પ્રિયંકર સાગરજીએ પણ નિશ્ચા આપી હતી.

તા.૭.૧૨ના રોજ અચલગચ્છાધિષ્ઠાયિકા દેવીશ્રી મહાકાલી માતાજીની ભાવના રાખવામાં આવેલ.

તા.૮.૧૨ના સકલ દોષ નિવારક શ્રી જિનબિંબો આદિના અઠાર અભિષેકનો કાર્યક્રમ હતો, જેમાં વિવિધ અભિષેકો કરાયા હતા. આ પ્રસંગે સાથમિક ભક્તિનો લાભ માતુશ્રી રતનબેન કાંતિલાલ મોતા પરિવારે (ટિકીટાર ઈન્ડ.) લીધેલ.

માગસર વદ ૫ ને મંગળવાર, તા.૯.૧૨.૨૦૨૫ના રોજ સવારના શ્રી વિમલનાથ દાદાની નગરયાત્રામાં ચાંદીના રથ બિરાજમાન પ્રભુજીની સાથે બેન્ડવાજ, સાજન-મહાજન સહ વરઘોડારૂપે દાદાની નગરયાત્રામાં નીકળેલ. ત્યારબાદ સત્તરભેદી પૂજા ભણાવવામાં આવેલ. ધ્વજરોહણ વિધાન તથા સંઘ સ્વામીવાત્સલ્યનો લાભ માતુશ્રી લક્ષ્મીબેન પદમશી પનપારિયા પરિવારે લીધેલ હતો. મહોત્સવ દરમ્યાન વિધિકાર શ્રી નિસર્ગભાઈ શાહે સંગીતકાર મંડળી સાથે ભક્તિની રમઝટ જમાવી હતી. સમગ્ર સમાજે ખૂબ જ ભાવપૂર્વક મોટી સંખ્યામાં હાજરી આપીને કાર્યક્રમને સફળ બનાવ્યો હતો.

કચ્છનું ગૌરવ

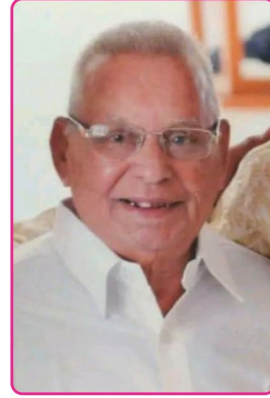

શ્રી ક.દ.ઓ. જૈન સમાજની નાનકડી સ્વિમિંગ ચેમ્પિયન કાયરા મેહા-દિપેન વર્ધમાનભાઈ લોડાયા (ગામ-તેરા)એ વડોદરા શહેરની બહાર છલાંગ લગાવી સ્ટેટ લેવલે પહોંચી રહેલ છે.

હાલમાં ગુજરાત સરકારની રમતગમત યુવા અને સાંસ્કૃતિક વિભાગ દ્વારા આયોજિત બિલ્લા કક્ષાના 'ખેલ મહાકુંભ-૨૦૨૫'માં જનરલ કેટેગરીમાં ૧૪ વર્ષની નીચેના વય જૂથમાં ૯ વર્ષની કાયરાએ ૧૦૦ મીટર ફ્રી સ્ટાઇલ સ્વીમિંગમાં ત્રીજો નંબર પ્રાપ્ત કરીને એક ઓર સિધ્ધિ પ્રાપ્ત કરેલ છે. હવે શ્રેષ્ઠ તરવૈયા તરીકે નાનકડી ઉંમરમાં છેલ્લા ૨-૩ વર્ષમાં કાયરાએ અનેક સ્પર્ધાઓ જીતી છે. આ જીતની સાથે રાજ્ય તથા નેશનલ લેવલની સ્પર્ધામાં ભાગ લેવા માટેના દરવાજા તેના માટે ખૂલી ગયા છે. જો તે આવી જ પ્રગતિ કરતી રહેશે તો એ સમય દૂર નથી કે અનેક દાયકાઓ બાદ ફરીથી કે.ડી.ઓ. જ્ઞાતિને એક નવી નેશનલ કક્ષાની સ્વિમર મળશે. ઘણાં વર્ષ પૂર્વે એ માન ટી.ટી.દેડે મેળવ્યું હતું.

પરિવાર તથા સમાજને ગૌરવ અપાવનાર કાયરાને બધા તરફથી ખૂબ ખૂબ શુભેચ્છાઓ.

હાર્દિક શ્રદ્ધાંજલિ

શ્રી કચ્છી અચલગચ્છ જૈન સંઘ, વડોદરાના સ્થાપક ટ્રસ્ટી, મહાવીર ટ્રાન્સપોર્ટવાળા વડીલ શ્રી વલ્લભજી હિરજી ગડા (કચ્છ ગામ: મૌટા રતાડીયા) તા.૧૦.૧૨.૨૦૨૫ના રોજ અરિહંત શરણ પામ્યા છે.

નાના-મૌટા સહુની સાથે ભણી જનાર વલ્લભજીભાઈ વડોદરાના સમગ્ર કચ્છી જૈન સમાજના લાડીલા હતા. મુદ્દભાષી તથા ઉત્સાહ-ઉમંગ સહ જીવન જીવનાર વલ્લભજીભાઈ જૈન સમાજ સાથે વડોદરાના અન્ય કચ્છી સમાજો સાથે પણ સંકળાયેલ હતા.

પરમ કૃપાળુ પરમાત્મા એમના આત્માને પરમ શાંતિ અર્પે એજ અભ્યર્થના.

શ્રી ક.દ.ઓ. જૈન જ્ઞાતિ મહાજન, મુંબઈ દ્વારા આયોજિત યંગ તરંગ-૨ કાર્યક્રમ માટે તૈયારી કરવા માટે ક.દ.ઓ. પશ્ચિમ એકમ દ્વારા વડોદરા મુકામે તા. ૨૩.૧૧.૨૫ના રોજ એક મીની યુવા મહોત્સવનું આયોજન માતૃશ્રી રતનબેન કાંતિલાલ કે.ડી.ઓ. ભવનમાં યોજાયેલ, જેમાં વડોદરા, અમદાવાદ, હાલોલ સુરતના ૪૫ જેટલા યુવાશક્તિએ ભાગ લીધેલ.

વડોદરા મહાજન દ્વારા હોલ, ભોજન, સાઈન્ડ સિસ્ટમની વ્યવસ્થા હતી તો ટ્રાવેલિંગ ખર્ચ શ્રી વિજયભાઈ મોતીલાલ લોડાયા (મોટી ખાવડી) પરિવારે કરેલ. વડોદરા યુવામંચના પ્રમુખ એડ. નિતીકા સંજય દંડ તથા ગ્રુપ લીડર જીગર અનિલ નાગડાની જહેમતથી સુંદર આયોજન થયેલ.

આ પ્રસંગે ભાષીતા કટાર લેખક અને વક્તા શ્રી દેવલ શાસ્ત્રીનો ઇન્ફોર્મેટીવ તથા મોટીવેશન આપતો મહાના કાર્યક્રમનું આયોજન કરવામાં આવેલ.

શ્રી ક.દ.ઓ. પશ્ચિમ એકમ તથા ક.દ.ઓ. યુવા મંચ, વડોદરા

હાર્દિક શુભેચ્છાઓ સહ રામજીભાઈ કેસરીયા

Mfg. of :
Bushes, Dowel Pins, Precision Components.
CNC Turned and Ground Shafts

797, GIDC Industrial Estate, Makarpura, Vadodra - 390010. GU.
Email : microfineproducts@gmail.com, microfineproducts@yahoo.com
Mob: +91 85111 63773

વડોદરાના કચ્છીઓનું

સમાજ-દર્શન

આપના સમાજના સમાચારો
નિયમિતરૂપે મોકલાવો.
આપ સમાચારો-ફોટા-અહેવાલ
વોટસએપ નં. 9377124582 પર
અથવા

Email: samajdarshan.mail@gmail.com
પર મોકલાવી શકો છો.

વડોદરાના કચ્છીઓનું

સમાજ-દર્શન

કચ્છી સાહિત્ય
તથા કચ્છની
અનોખી માહિતી
સાથે
ગુજરાતીમાં
સંસ્કારી સાહિત્યની
સિલેક્ટેડ કૃતિઓનો
અદભૂત ખજાનો

આપના
મોબાઇલ
પર
નિયમિત
ધોરણે
અંકો
મેળવવા
અહીં ક્લિક કરો

હાર્દિક શુભેચ્છાઓ સહ...

વડોદરાના કચ્છીઓનું
'સમાજ દર્શન'ના વાચકોને જય જિનેન્દ્ર.

RAJESH NAGDA & CO.
CHARTERED ACCOUNTANTS

309, VICE REGAL COMPLEX, 15, PUNIT NAGAR,
NR MALHAR POINT, OPP. MAGNUS, NR CAFE CLAN, O. P. ROAD, VADODARA 390 007
M: 9375776943 | 8980645180

5BHK
LUXURIOUS
VILLA

Truly a stately Lifestyle
Ultimate LUXURY awaits YOU
A stylish dream home
with comfort & elegance.
Value added amenities

B/h. Imperia Complex, Nr. Gotri Police Station, Gotri, Vadodara 390021

RAJMANI
RESIDENCY
3BHK LUXURIOUS FLATS

Fine Homes, Luxurious Lifestyle
A world of happiness created for
you & your family
Spacious layouts with crafted amenities

B/h. Vakratund Palm, Nr. Nilkanth Heights, Sevasi TP 1 Canal Road, Vadodara 391101

Nagda Developers Pvt. Ltd. • M.: 9375776943 | 8980645180

ટયૂકડી જા.ખ.ના RATES

પ્રથમ ૨૦ શબ્દોના રૂ. ૧૦૦
(ફિક્સ) ગણાશે. English ના
shortform ને આખો શબ્દ
ગણવામાં આવશે. (2 BHK
એટલે ૨ નહીં પણ ૪ શબ્દ)
હેડીંગના રૂ. ૧૦/- એકસ્ટ્રા
થશે. ૨૦ શબ્દ પછીના
વધારાના શબ્દ દીઠ રૂ. ૩/-

જાહેરખબર મળ્યા બાદના
પ્રથમ અંકમાં પ્રકાશિત
કરવા પ્રયત્ન કરાશે.
જાહેરાતનું લખાણ
whatsApp No.
9377124582 પર કે
samajdarshan.mail@gmail.com
પર મોકલવું.
પેમેન્ટ ઉપરના કોન પર
કોઈપણ પેમેન્ટ એપ દ્વારા
કે UPI id: npbaroda@okicici
પર મોકલી શકો છો.

BOX

Advertise Rate

DISPLAY BOX

Size : 82 x 72 mm

Rate: 200/-

(For 6 Mo./ 12 Ads.

Rs. 1000/- and

For 12 Mo./ 24 Ads.

Rs. 1900/- only)

ONLY TEXT MATTER,

LOGO ETC. WILL BE EXTRA

DIFFERENT MATTER

CAN BE SET FOR

DIFFERENT ADVTs.

This E-Magazine is edited
& published by Navin
Patel of Vee Kraft at
D/601, Samrudhi Satvik,
Nr. Darshnam Antica, Bh.
Bansal Mall, Danteswar,
Vadodara 390004, GUJ for
Mrs. V. N. Patel, owner &
residing at same address
as above.

આ અખબારમાં પ્રગટ થતી
જાહેરાત બાબતે પેમેન્ટ મોકલવા
પહેલા, કોઈ પ્રકારના કરાર
પહેલા અમારી સાથે પૂછપરછ
કરવી. અહીં આવતી કોઈપણ
પ્રોડક્ટ કે સર્વિસીસ વિશે જે દાવો
કરવામાં આવે છે તે વિશે જે તે
જાહેરાત આપનાર જવાબદાર છે
અને કોઈપણ બાબત માટે આ
E-magazine 'વડોદરાનું કચ્છીઓનું
સમાજ દર્શન' ના માલિક, તંત્રી કે
પ્રકાશક જવાબદાર નહીં ગણાય.

Zalak Maheshwari

M : 9662 42 41 40

New Vision & New Varieties

B-318, Neelkanth Palace, Opp. Seema Hall,
100 Feet Road, Satellite, Ahmedabad - 380015
Website : www.variantclass.in
Email: variantclass@gmail.com

Varsha Patel

M: 9426326389

SINCE 1995
VARIANT
COOKING CLASSES

Certificate Course

A Culinary Art Class
Regd. with DIC, Vadodara
(Govt. of Gujarat)

D/601, Smrudhi Satvik, Behind Bansal Mall,
Danteswar, Vadodara - 390004.
Website: www.variantclass.in
Email: variantclass@gmail.com

વડોદરાના કચ્છીઓનું

સમાજ-દર્શન

મઠ્ઠી કલર ડીજીટલ જાહેરખબર

આખા પાનાની જાહેરાત ફક્ત રૂ. ૭૯૨/- મોં*

અડધા પાનાની જાહેરાત ફક્ત રૂ. ૩૯૬/- મોં*

પા પાનાની જાહેરાત ફક્ત રૂ. ૧૯૯/- મોં*

* (૧ વર્ષ = ૨૪ અંક માટેના ૧ બહેરોળના ભાવ)

ધંધાકીય

જ્યોતિષ

કુરીયર

આપ કોઈપણ પ્રકારના અન્ય
ધંધા કે ટુકડા ધરાવતા હો કે
કોઈ આઈટેમનું માર્કેટિંગ કરતા
હો તો આપના ધંધાકીય
વિકાસ માટે આપની બહેરાત
આપો અને વડોદરાના
કચ્છીઓને તેની બાજુ કરો.
અમને ખાતરી છે આપના આ
કાર્યમાં સહાયતા મળશે.

આપ જ્યોતિષ, કુંડલી,
ભવિષ્યવાણી જેવા વ્યવસાય
સાથે સંકળાયેલા હો તો
આપના ધંધાકીય વિકાસ માટે
અહીં આપની બહેરોળ
આપો અને વડોદરાના
કચ્છીઓને તેની બાજુ કરો.
અમને ખાતરી છે આપના આ
કાર્યમાં સહાયતા મળશે.

આપ લોકલ, રાષ્ટ્રિય કે ઇન્ટર
નેશનલ કુરીયર કંપની સાથે
સંકળાયેલા હો તો આપના
ધંધાકીય વિકાસ માટે અહીં
આપની બહેરોળ આપો
અને વડોદરાના કચ્છીઓને
તેની બાજુ કરો. અમને ખાતરી
છે આપના આ કાર્યમાં
સહાયતા મળશે.

કચ્છ અને કચ્છીયતના બે સુંદર સાહિત્યિક સામાયિકો

કચ્છ-અર્પણ

કચ્છીઓને સમર્પિત ટ્રિમાસિક

Advt. Tariff for E Magazine

'Kutch-Arpan'

(bimonthly e-magazine)

FULL PAGE

1 Month 1 YEAR

2,000 10,000

HALF PAGE

1 Month 1 YEAR

1,000 5,000

QTR. PAGE

1 Month 1 YEAR

500 2,500

DISPLAY AD

1 YEAR

1,000

વડોદરાના કચ્છીઓનું

સમાજ-દર્શન

એક મજાનું પખવાડિક

દર મહિનાના ૨૪ ને જથા શનિવારે

SPECIAL OFFER For Advt.

(2 ISSUES PER MONTH)

(50% Off + Extra Discounts)

FULL PAGE (2000 per advt)

6 Months 12 Months

10,000 18,000

HALF PAGE (1000 per advt)

6 Months 12 Months

5,000 9,500

QTR. PAGE (500 per advt)

6 Months 12 Months

2,500 4,500

DISPLAY Ad (250 per advt)

6 Months 12 Months

1,000 2,000

પાચક વર્ગ 10,000 + ઉપરાંત છે... જાહેરાતના ભાવ અન્ય કરતા સાવ ઓછા...

મેગેઝીનની ક્વોલિટી 4.6 + rated on E-survey

સુંદર સાત્વિક સાહિત્યનો ખજાનો... અમારા આ મેગેઝીનો...

Color Advertisement Rates :

Front Page Premium Rates : Rs. 3000 (FULL PAGE ONLY)

INSIDE PAGES	RATES (Rs.)	SIZE (in cms.)
FULL PAGE	2000	25 (W) x 31 (H)
HALF PAGE	1000	25 (W) x 15 (H)
QUARTER PAGE	500	12 (W) x 15 (H)
DISPLAY BOX	300	8.2 (W) x 7.2 (H)

(Design charges : Full page Rs. 300/-, Half page Rs. 250/-, Qtr. page Rs. 200/-)

સમાજની
જાહેરખબર,
અવસાન કે
પ્રાર્થના કે
શ્રદ્ધાંજલી
જાહેરખબર
પર ૫૦%
ડિસ્કાઉન્ટ

સિક્કિમ: ફરવા માટેનું અદભૂત સ્થળ

ભારતનું એક નાનકડું રાજ્ય સિક્કિમ, બ્યાં વસ્તી ઓછી છે તે ફરવા માટેનું એક અદભૂત સ્થળ છે. ભૂતાન, નેપાળ અને તિબેટ વચ્ચે ઉત્તર પૂર્વીય હિમાલયમાં વસેલું, સિક્કિમ બરફથી ઢંકાયેલ કંચનજંગા શિખરોના આકર્ષક દૃશ્યો માટે જાણીતું છે. વર્ષના કોઈપણ સમયે અહીં તમે નિરવ શાંતિ અનુભવી શકશો. અહીંની ભૂમિ, લોકો ને સંસ્કૃતિ તમારા હૃદય પર અમીટ છાપ છોડી જશે તેની ખાતરી છે.

સિક્કિમમાં બોવાલાયક સ્થળોમાં પશ્ચિમમાં પેલિંગનો ભુપ્રદેશ અને મનોહર સૌંદર્ય, પ્રખ્યાત ગોચલા પાસ, પૂર્વ સિક્કિમમાં ગેંગટોક તમને આધુનિકતા અને પરંપરા બન્નેનો પરિચય કરાવશે. અહીં ત્સોમગો તળાવ, રૂમટેક મઠ જેવા આધ્યાત્મિક સ્થળો, લાચેન અને લાચુંગ જેવા ગામો, ગુરૂડોંગમાર જેવા ઊંચાઈવાળા તળાવો, યુમથાંગ ખીણની લીલીછમ સુંદરતા, શાંતિમય ખીણો, લીલાછમ ચાના બગીચા અને સમદ્રુમસે ટેકરી જેવા તીર્થસ્થળો બોવાશે છે.

સિક્કિમ એક સમૃદ્ધ સંસ્કૃતિ સાથે બોડાયેલ ભૂમિ છે. ભૂટિયા, લેપ્ચા અને નેપાળી સમુદાયો સિક્કિમને સદીઓ જૂની પરંપરાઓ, જીવંત તહેવારો અને અનોખા ભોજનથી જીવંત રાખે છે. અહીંના મઠો આધ્યાત્મિક આશીર્વાદ છે. તો રાજધાની ગંગટોકમાં સાંકડી શેરીઓમાં આધુનિક જીવન પણ ધબકે છે.

સિક્કિમની મુલાકાત લેવાનો શ્રેષ્ઠ સમય વસંત ઋતુ છે. જ્યારે રોડોડેન્ડ્રોન અને ઓર્કિડ જેવા ફૂલો ખીણને અદભૂત રંગોમાં રંગે છે. હવામાન ફરવા માટે યોગ્ય હોય છે. આ સમયે જ કંચનજંગાના મનોહર દૃશ્યો બોવા મળે છે. આ સમયે પ્રવાસીઓ ત્સોમગો અને ગુરૂડોંગમાર તળાવ જેવા ઊંચાઈવાળા લેન્ડસ્કેપ્સ પર જવાનું આરંભે છે.

(ગોએચા લાથી દેખાતો પર્વત કંચનજંગા)

(ધ ઝોંગરી ટ્રેક)

ચોમાસામાં ભારે વરસાદથી બાણે સિક્કિમની ધરતીના આ લેન્ડસ્કેપ્સ ધોવાઈને સ્વચ્છ થાય છે. ત્યારબાદ અહીં અદભૂત દૃશ્યો ઉભરે છે. બરફથી ઢંકાયેલ શિખરો પર ઠંડી ડંખીલી હવા સાથે સ્વચ્છ આકાશ બોવા મળે છે. શિયાળાની ઠંડી સહન કરી શકનાર માટે નાથુલા પાસ અને લાચુંગની મુલાકાત યાદગાર બની શકે છે.

સિક્કિમમાં ટ્રેકિંગ પર જવાનો શ્રેષ્ઠ સમય ઓક્ટો-નવે. છે જ્યારે હવામાન સ્થિર રહે છે. ઝોંગરી ટ્રેક પર કંચનજંગાના અદભૂત દૃશ્યો બોવા મળે છે. સ્વચ્છ આકાશ સાથે, સિંગાલીલા રિજ ટ્રેક જે ભારત-નેપાળ સરહદ પર છે ત્યાં જવાનો પણ આ યોગ્ય સમય છે. માર્ચથી મે સુધી ગોથુંચલા અને યુમથાંગ ખીણમાં રોડોડેન્ડ્રોન અને ઓર્કિડ વચ્ચે ટ્રેકિંગ કરી શકાય.

(ઉત્તર સિક્કિમમાં ગુરૂડોંગમાર તળાવનો રસ્તો)

સિક્કિમ મોટરવ્યાઈકના શોખીનો માટે સ્વર્ગ છે. ગેંગટોકથી નાથુલા પાસ અને લાચેનથી ગુરૂડોંગમાર તળાવ સુધીની યાત્રામાં દરેક વર્ષાક પર રોમાંચક અને મોહક દૃશ્યો બોવા મળે છે. સુકા મહિનાઓ પર્વતીય ડ્રાઈવિંગ માટે યોગ્ય છે. વસંતમાં સુંદર ગ્રામ્ય દૃશ્યો સાથે હિમાલયના વિવિધ શિખરો બોવા મળે છે. ચોમાસામાં ભારે વરસાદ અને ભૂસ્ખલન તથા શિયાળામાં બરફને કારણે ઘણાં

(સિક્કિમમાં પેરાગ્લાઈડિંગ)

(ત્સોમગો તળાવ)

સ્થળો બંધ કરી દેવાય છે.

વસંતઋતુ આ પ્રદેશને સ્વર્ગ બનાવે છે. યુમથાંગની ફૂલોની ખીણમાં રોડોડેન્ડ્રોન અને ઓર્કિડના ખેતરોમાં હાથમાં હાથ નાખીને લટાર મારવાનો અનુભવ કંઈ ઓર જ છે. ફૂલોથી સુગંધિત હોય છે સમગ્ર લેન્ડસ્કેપ રંગીન બની બાધ છે.

વરસાદની ઋતુમાં તમને લીલાછમ લેન્ડસ્કેપ્સ, ધુમ્મસથી ઢંકાયેલા ટેકરીઓ અને વહેતા ધોધ બોવા મળે છે. આ સમયે ઓફ સિઝનને કારણે આકર્ષક ડિસ્કાઉન્ટ મળે છે.

એડવેન્ચરના શોખિનો માટે તીસ્તા નદી પર રિવર રાફ્ટિંગ, ગેંગટોકની ટેકરીઓ પર પેરાગ્લાઈડિંગ, સિંગશોર ટ્રિબલ પર ઝિપ-લાઈનિંગ, ઝોંગરી, સિંગાલીલા રિજ, ગોએચા લા સુધી ટ્રેકિંગ, નાથુલા અને યુમથાંગ ખીણમાં સ્કીઈંગ જેવા અનેક સાહસોનો લાભ મળે છે.

સિક્કિમના સ્થાનિક ખોરાક પણ ખૂબ સ્વાદિષ્ટ હોય છે. થુકપા, ગુંદ્રક અને બાફેલા મોમોઝ જેવી વાનગીઓ માટે શ્રેષ્ઠ છે. અહીં વિવિધ સુપ તથા ટોંગપા (બાજરી પીણું) ના કપ સાથે સ્થાનિક સ્વાદિષ્ટ વાનગીઓનો આનંદ મળે છે.

વડોદરાના કચ્છીઓનું

સમાજ-દર્શન

કચ્છી સાહિત્ય
તથા કચ્છની
અનોખી માહિતી
સાથે
ગુજરાતીમાં
સંસ્કારી સાહિત્યની
સિલેક્ટેડ કૃતિઓનો
અદભૂત ખજાનો

આપના
મોબાઇલ
પર
નિરામિત
ધોરણે
અંકો
મેળવવા
અહીં ક્લિક કરો

હાર્દિક શુભેચ્છાઓ સહ...

નરેન્દ્રભાઈ મોમાયા
M: 9879913377
કુસુમબેન મોમાયા
MI: 9428693309

કે વલ મોમાયા
રશ્મીબેન મોમાયા
જિનય મોમાયા
પાશ્વી મોમાયા

કચ્છી ગૃહઉદ્યોગનાં ઘઉંના લોટમાંથી
હાથ બનાવટનાં શુદ્ધ, સાત્વિક,
ઉત્તમ ક્વોલીટીનાં ખાખરા

સાદા ખાખરા

જીરા ખાખરા

- સાદા ખાખરા
- શુદ્ધ ઘી ખાખરા
- જીરા ખાખરા
- મેથી ખાખરા
- ખીચડી ખાખરા
- ચટપટા ખાખરા
- ડાચેટ ખાખરા
- ચકરી
- ફરસી પુરી
- જાડી સેવ

મેથી ખાખરા

ચટપટા ખાખરા

F-15, Saraswati Nagar, KDO Nagar, Opp. Kalavati Hosp.,
Nr. Vimalnath Derasar, Warasiya Ring Road, Vadodara-6

Kala Craft

Traditional & Creative
Craft Collection

Kala Craft

5, B.N.Chambers, Opp. Welcome Hotel
R.C.Dutt Road, Alkapuri, Vadodara, Guj
Mobile: 9624018211

ભક્તિમય સ્તોત્ર
સ્તનાકર પચીસી

જિનવર ભક્તિ સ્તવનાવલિ

આત્મ-કલ્યાણ સ્તવનાવલિ

કિંમત રૂ. ૨૦ થી ૩૦ સુધી

વાર્તા ઘોઘી... દૈત્તિન અનોખી...

નૂતન સુવિચારો...

આપના સ્વજનોની યાદો ચિરંજીવ બનાવો...

જિનવર ભક્તિ સહ આત્મીય-જ્ઞાન આપતી પોકેટ સાઈઝ પુસ્તિકાઓ દાર્ગિક અભુજાનો, પૂણ્ય તિથિ કે જન્મ તિથિ દરેક પ્રસંગે પ્રભાવના રૂપે સોચ્યા...

- આમજનોને શ્રદ્ધા-કુસુમ અર્પણ કરવા પાંચ પુસ્તિકાઓનો સુંદર સંગ્રહ.
- સદગત - પરિવારના કોટા, પરિવારજનોના નામો સાથેનું કાચમી સંભારણું.
- ઘર/ઓફિસમાં સાથે રાખી ભક્તિ-ચિંતન-મોટીવેશન માટે ઉપયોગી.

ક્વોલિટી કીજટલ કલર પ્રિન્ટીંગ, લેમીનેટેડ ટાઇટલ, કુરિયર કીલીવરી, વાજબી ભાવ.

વધુ માહિતી માટે સંપર્ક : નવીન પટેલ: 9377124582 (ALL INDIA DELIVERY)

વડોદરાના કચ્છી સમાજોને

રૂપારેલ પરિવાર તરફથી

શુભકામનાઓ...

કમલેશભાઈ રૂપારેલ

જયભાઈ રૂપારેલ

ખુશ્બુ રૂપારેલ

હિત રૂપારેલ

તથા

સમગ્ર પરિવાર

કચ્છ કોઠારા- વડોદરા

યોગ : ભારતથી વિશ્વ સુધી

યોગ ભારતમાં જન્મેલ હજારો વર્ષો પુરાણી સાંસ્કૃતિક પ્રક્રિયા છે. યોગ માણસના મનને પ્રકૃતિ સ્થિત કરવાની સાથે શરીરને સ્વસ્થ રાખતી એક કસરત છે જેને કારણે શારીરિક અને માનસિક સ્વાસ્થ્યમાં સુધારા તે તણાવથી રાહત તથા શરીરને આરામ અર્પે છે. યોગમાં વિવિધ મુદ્રાઓ (આસનો), શ્વાસ લેવાની પદ્ધતિઓ (પ્રાણાયામ) અને ધ્યાન કરવાની પ્રક્રિયાઓનો સમાવેશ થાય છે.

સંસ્કૃત શબ્દ 'યોગ'નો સામાન્ય અર્થ છે : બેઠાવું અથવા એક થવું. કોઈપણ કાર્ય કરવા માટે માનવ શરીર અને મનનું સંતુલન ખૂબ જ જરૂરી છે. યોગ આ બંનેનું સંતુલન કરવામાં મદદ કરે છે. આજના જમાનામાં તણાવને દૂર કરવા માટે યોગને એક યોગ્ય પ્રક્રિયા માનવામાં આવેલ છે. ધર્મ તથા જાતિના રાજકારણથી યોગની પ્રવૃત્તિઓ દૂર છે. દરેક સમાજે યોગને તેના વિવિધ સ્વરૂપોમાં સ્વીકારેલ છે.

દર વર્ષે ૨૧ જૂને આંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિવસ મનાવવામાં આવે છે. આનો શ્રેય વડાપ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીને જાય છે. સને ૨૦૧૪માં સંયુક્ત રાષ્ટ્રના ૧૭૫ સભ્ય દેશોએ આંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિવસની સ્થાપના માટે રજૂ કરાયેલ ઠરાવને સમર્થન આપ્યું હતું તે દર્શાવે છે કે યોગ વિશ્વભરમાં કેટલું પ્રચલિત છે. યોગ ભારતની પ્રાચીન સંસ્કૃતિની વિશ્વને અપાયેલ અમૂલ્ય ભેટ છે.

યોગમાં અનેક પ્રકારના આસનો હોય છે જે શરીરને યુસ્ત રાખવામાં તથા સ્વાસ્થ્યની અનેક સમસ્યાઓને દૂર કરવામાં મદદ કરે છે. યોગના વિવિધ આસનો શરીરના સ્નાયુઓનો રક્ત પ્રવાહ ઠીક કરે છે તથા રક્ત પરિભ્રમણને સુધારી વધુ ઓક્સિજન અને પોષક તત્વોને શરીરના કોષો સુધી પહોંચાડે છે.

આજના દોડધામના યુગમાં યોગ હૃદયના સ્વાસ્થ્ય માટે ખૂબ જ ઉપયોગી છે. તણાવ, હૃદય રોગ, હાઇ બ્લડ પ્રેશર, વજનની સમસ્યાઓ યોગ દ્વારા દૂર કરી શકાય છે. પ્રાણાયામ અને ધ્યાન જેવી કેટલીક કસરતો શરીરના ચેતાતંત્રને સક્રિય કરે છે, જે તણાવના સ્તરને ઘટાડે છે, બ્લડ પ્રેશર કન્ટ્રોલ કરે છે અને માનસિક રીતે પણ મદદરૂપ થાય છે.

ઋષિમુનિઓ માનતા હતા કે યોગ એ માત્ર શારીરિક વ્યાયામ

નથી પણ તે વ્યક્તિના આત્મા, શરીરને અને મનને શક્તિ આપતો એક માર્ગ છે. ભારતે યોગ માટે વિશ્વભરમાં પ્રચાર કરીને યોગના મૂલ્યો જણાવ્યા હતા. યોગ એ તમને વિશ્વ અને પ્રકૃતિ સાથે એકતાની ભાવના શોધવાનો એક માર્ગ છે. આંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિવસ લોકોને દરરોજ યોગાભ્યાસ કરવાની પ્રેરણા આપે છે. યોગના વિવિધ પ્રકારો છે. જેમના દરેકના જુદા જુદા અભિગમ છે. કેટલીક લોકપ્રિય પદ્ધતિઓમાં હઠ યોગ, વિન્યાસા યોગ, આયંગર યોગ, અષ્ટાંગ યોગ, કુંડલિની યોગ વિગેરે છે.

આજે હવે વૈશ્વિક સ્તરે માન્યતા પ્રાપ્ત ઇવેન્ટ બની ગયેલ યોગના અસંખ્ય ફાયદાઓ વિશે વૈશ્વિક જાગૃતિ સાથે વધુમાં વધુ લોકો તેને અપનાવી તંદુરસ્ત જીવનશૈલી પ્રાપ્ત કરી રહેલ છે. યોગના વિશિષ્ટ ક્લાસીસમાં તમામ ઉંમરના અને ક્ષમતાના લોકો જઈ રહ્યા છે. યોગ દિવસ વિવિધ દેશોની સંસ્કૃતિઓ અને લોકોને એકસાથે લાવવામાં પણ સફળ થયેલ છે.

યોગનો સૌથી મોટો લાભ એ છે કે તેને શીખીને તમે અન્ય કોઈને પણ આસાનીથી યોગ શીખાવી શકો છો. તેમાં ભાષા કે જાતિના બંધનો આવતા જ નથી.

ટુંકમાં યોગના ફાયદાઓને નીચે મુજબ ગણાવી શકાય:

૧. યોગમાં અસંખ્ય આસનો છે જેને કારણે તે શરીરના દરેક અંગો માટે ઉપયોગી થાય છે.

૨. વિવિધ આસનોને કારણે તમે તમારા રોગ કે તકલીફ પર ધ્યાન રાખવા ઉપરાંત તેને નિયમિત અપનાવવાથી તમને સ્વસ્થ શરીર પ્રાપ્ત થાય છે.

૩. યોગના કારણે સ્નાયુઓમાં રક્ત પ્રવાહ વ્યવસ્થિત થાય છે. રક્ત પરિભ્રમણ સુધરતા ઓક્સિજનને પોષક તત્વો સારી રીતે કોષો સુધી પહોંચીને શરીરના દરેક અંગને કાર્યરત રાખે છે.

૪. પ્રાણાયામ અને ધ્યાન જેવી યોગની કસરતો નર્વસ સિસ્ટમને ફાયદો કરાવે છે.

છેલ્લે એમ કહી શકાય કે 'દરેક રોગ માટે એક જ દવા: યોગ, યોગ, યોગ...'

વૈશ્વિક બનેલી હિન્દીની ભવાજૂની (છેલ્લી કોલમથી આગળ...)

બરોડિયન મણીલાલ મગનભાઈ શાહે ગુજરાતી હિન્દી અંગ્રેજી અખબારો શરૂ કર્યા હતાં. ગાંધીજીએ રાષ્ટ્રીય ચેતના માટે હિન્દી ભાષાના પ્રચાર-પ્રસાર માટે સંસ્થાઓ ઉભી કરી. ગાંધીજીના હિન્દી પ્રેમને સમજવા માટે પદ્મવિભૂષણથી સન્માનિત દુર્ગાબાઈ દેશમુખનું જીવન દર્શન જાણો.

ભાષાઓને જીવંત રાખવાનો એક જ નિયમ છે, નવા શબ્દો સ્વીકારો અને બીજાને શબ્દો પ્રેમથી આપો. એક સમયે ફ્રેન્ચ વૈશ્વિક હતી, પણ નવા શબ્દ સ્વીકારવાની જડતાએ અંગ્રેજીને મુખ્ય ભાષા બનાવી. હિન્દી અને ગુજરાતી ટકી ગઈ છે કારણ કે અસંખ્ય શબ્દો સ્વીકારવામાં આવ્યા છે, સ્વીકારીએ છીએ અને ભવિષ્યમાં પણ...

આર્ય દેશોમાં શિક્ષક બનવું હોય તો લિંગ્વિસ્ટિક ભણવું ફરજિયાત છે, દુનિયાના તાંતણા બેઠાંતો ભાષાશાસ્ત્ર મજાનો વિષય છે.

લેખક: દેવલ શાસ્ત્રી, વડોદરા

લેખક પરિચય: દેવલ શાસ્ત્રી એક જાણીતા કટાર લેખક છે. 'સંદેશ'માં તેમની કોલમ 'મારું વડોદરા' નિયમિત આવે છે.

વૈશ્વિક બનેલી હિન્દીની ભવાજૂની

એક અભ્યાસ મુજબ હિન્દી શબ્દનો પહેલો પ્રયોગ વર્ષ ૧૪૨૪માં શરૂકીતન યજ્ઞદીના ઝકરનામામાં થયો હતો. એક સમયે હિન્દી અને મૂળ ભારતીય એવી ઉર્દુ એકબીજાના સમાનાર્થી શબ્દ કહેવાતા હતા. આ બંને ભાષાઓ એક જ વ્યાકરણમાંથી જન્મી હતી પણ ૧૯ સદીમાં બ્રિટિશ સત્તાએ ભાષાને ધર્મ સાથે વહેંચી દીધી. હિન્દીમાં પંદર કરતાં વધુ બોલીઓનો સમાવેશ થતો ગયો. વ્રજ, અવધિ, મૈથિલી, ભોજપુરી, બુંદેલી, બધેલી, છત્તિસગઢી, હરિયાણવી, કનૌજી, ખડીબોલી જેવી બોલીઓ સાથે ઉર્દુ અને દુબીની સહીત ભાષાઓનો મધુર સમૂહ બન્યો.

મુસ્લિમ સંસર્ગ થકી ફારસી, અરબી, પર્સિયન અને તુર્કી શબ્દ આપેલ થઈ પણ એ જ યુગમાં ભક્તિ આંદોલન પુરબેશમાં હોવાથી આ ભાષાઓના શબ્દનું ભારતીય અર્થઘટન વાપરવાનું શરૂ થયું. સમય જતાં પોર્ટુગીઝ, બ્રિટિશ, ફ્રેન્ચ, સ્પેનિશ સાથે સંપર્ક થતા આ ભાષાઓના શબ્દનું વિનિમય શરૂ થયું.

આશ્ચર્ય એ વાતનું થાય કે આધુનિક હિન્દી પર અંગ્રેજી ભાષાનો પ્રભાવ સૌથી વધુ રહ્યો છે. ડૉ. ભોલાનાથ તિવારીના મતે આઝાદી પછી અનેક નવા શબ્દની જરૂર પડવા લાગી. સરકાર પાસે વિવિધ મંત્રાલય શરૂ થતા મંત્રાલયો તેમજ લોકસભા-રાજ્યસભા માટે નવા શબ્દ આવતા ગયા.

કલકત્તામાં ૧૦ જુલાઈ, ૧૮૦૦માં બ્રિટિશરોએ સેન્ટ ફ્રેડ વિલિયમ કોલેજની સ્થાપના કરી તેમાં વિવિધ ભાષાઓના પ્રિન્ટિંગ માટે લલ્લુજીલાલ નામના વિદ્વાનની નિમણૂક કરી હતી, જેમણે દેવનાગરી લિપિનો હિન્દી મરાઠી જેવી ભાષાઓ લખવા માટે ઉપયોગ શરૂ કર્યો. એ સમયે હિન્દી જેવી ખડી બોલી, અવધિ, ભોજપુરી જેવી ભાષાઓ હતી. પ્રિન્ટિંગ શરૂ થતાં ચાલીસ કરોડ લોકોની આધુનિક હિન્દી ભાષા પ્રચલિત થઈ. કોઈ કારણસર મુંબઈમાં પ્રિન્ટિંગ દરમ્યાન હિન્દી, મરાઠી અને સંસ્કૃતની જેમ ગુજરાતી લિપિ માટે શિર્ષ રેખાના બ્લોક બન્યા નહીં અને અલગ ગુજરાતી લિપિ અસ્તિત્વમાં આવી.

માંડ બસો પચીસેક વર્ષ જૂની હિન્દી ભાષાની વૈશ્વિક સફળતા માટેનું એક કારણ, નવા શબ્દો અને બોલીઓનો સહજ સ્વીકાર કરવો તેને ગણવો બેઈએ. જે નવું સ્વીકારવાની ક્ષમતા ધરાવે એ લોકપ્રિય થઈ શકે.

હિન્દી શબ્દ હિન્દુસ્તાન પરથી આવ્યો. હિન્દુ શબ્દને કેટલાક તત્વોએ અકારણ વિવાદાસ્પદ કર્યો છે. હિન્દુ મિન્સ હિન્દુ એટલે નાશ કરવો અને દુ મિન્સ દુષ્ટ, દુષ્ટનો નાશ કરનાર. હિન્દુ માટે બીજો અર્થ છે, જે હિંસાથી દુઃખી થાય છે.

પ્રચલિત અર્થના મૂળમાં જઈએ તો સિન્ધુ પરથી હિન્દુ આવ્યો, સિન્ધુ દ્રવિડ શબ્દ છે, સિન્ધુ એટલે વહેવું. ઈરાનમાં સ નો હ થતા હિન્દુ શબ્દ પ્રચલિત થયો. હિન્દ શબ્દમાં ઈક પ્રત્યય લાગતા હિન્દીકનું ગ્રીકમાં ઈન્ડિકા બન્યો, જેનું ઈન્ડિયા થયું. હિન્દિકમાંથી હિન્દી શબ્દ આવ્યો.

ગાંધીજીના કહેવાથી ભારદ્વાજ ઇંપતિ મોરેશિયસ ગયું હતું, ત્યાં હિન્દી શાળાઓ શરૂ કરી હતી. ૧૯૦૯માં મોરેશિયસમાં

←←←← આગળ વાંચો... ←←←←

વાગડમાં નોંધપાત્ર કામ કરી રહેલ
સંશોધક લેખક મહાદેવ બાલકની
કલમની સાથે માણીએ...

વાગડ લૈભલ

લેખક : મહાદેવ બાલક, મો: ૯૭૧૪૮૩૪૨૨૩

ખડીરનો રોક ટ્રી કે સ્ટોન ટ્રી

વર્લ્ડ હેરિટેજ સાઇટ એટલે કે વૈશ્વિક ધરોહર બહેર થયેલા કચ્છના હડપ્પન નગર ધોળાવીરા ખાતે આવેલ ખડીર બેટના રખાલ વિસ્તારને જીયો પાર્ક બનાવવા માટે પણ પ્રયત્નો થવા બેઇએ એવી માંગ ઉઠી છે. જી-૨૦ના પ્રવાસન વિભાગનું વૈશ્વિક પ્રતિનિધિ મંડળ ધોળાવીરા મુલાકાત લઇ ગયેલ ત્યારથી 'રોડ ટુ હેવન'ને ખૂબ પ્રસિદ્ધી મળેલ છે.

ખડીર બેટની રખાલનો વ્યાપ ૩૫ કિ.મી.નો છે અને એશિયાનો સૌથી મોટો જીયો પાર્ક બની શકે છે. દક્ષિણ અમેરિકામાં બ્રાઝિલના દક્ષિણ-પશ્ચિમે આવેલ નાનકડા દેશ બોલિવિયાના રણમાં રોક ટ્રી (Arbol de Piedra) આવેલું છે, જેને બોવા દેશ-વિદેશથી લોકો ભય છે. બ્રાઝિલ, પેરાગ્વે, આર્જન્ટીના અને ચીલી તથા પેરૂથી ઘેરાયેલા બોલિવિયા જેવા જ સ્ટોન ટ્રી ખડીર બેટની આ રખાલ વિસ્તારમાં બોવા મળે છે. એક નહીં પણ અનેક ! રોક ટ્રી કે સ્ટોન ટ્રી એ રણમાં થતી ખડકોની કુદરતી રચના છે. નીચેથી પાતળી ઢાંડી જેવો આ વૃક્ષ જેવો આકાર ધરાવતા નરમ રેતીના પથ્થર પવનને કારણે પાતળા બનતા હોય છે. જ્યારે ઉપરનો ભાગ સખત હોવાથી વૃક્ષના ઘેરાવ જેમ મોટો રહે છે.

સ્ટોન ટ્રી ઉપરાંત રખાલમાં મરિન ફોસીલ્સ પણ મોટા પ્રમાણમાં સચવાયેલાં છે. પુરાતત્ત્વના અસંખ્ય અવશેષ સંગ્રહીને બેઠેલો ખડીર બેટ દુનિયાની પુરાતત્ત્વની પ્રયોગશાળા બની શકે તેમ છે. ખડીર બેટમાં પણ નાના-મોટા અનેક બેટ આવેલા છે અને એ તમામ અનેક અવશેષ ધરબીને બેઠેલા છે. ભવિષ્યમાં ચોક્કસથી એ બધું બહાર આવશે. દેશ-દુનિયાના ઇતિહાસની અનેક ખૂટતી કડીઓ આ આજપર્યંત છુપાયેલ રખાલ પૂરી કરશે. ૩૫થી ૪૦ કિ.મી.ના રખાલ વિસ્તારમાં બે ફોસીલ પાર્ક બનાવવા તો પણ તે એશિયાનો સૌથી મોટો ફોસીલ પાર્ક હશે.

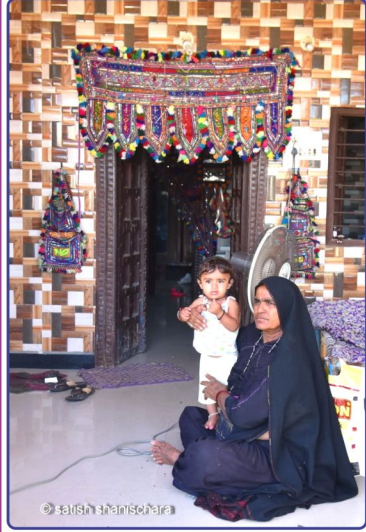
આ રખાલ વિસ્તારમાં વુડ ફોસીલ, એમોનાઇટસ, દરિયાઈ શંખો, પથ્થર થઈ ગયેલા છીપલાં વગેરે ફોસીલ ઢગલાબંધ બોવા મળે છે. પથ્થરમાં અંકિત થયેલા આવાં ફોસીલના રીતસર ડુંગર ખડકાયેલા છે. રખાલમાં હજુ પૂરેપૂરું સંશોધન થયું નથી અન્યથા ચોંકાવનારા પુરાવા મળે તેમ છે. ખડીર બેટમાં અમરાપર ગામની ઉત્તરે આવેલ ધારથી રખાલ શરૂ થાય છે. જે ઠેઠ ફોસીલ પાર્ક પાસે પૂર્ણ થાય છે. અમરાપર પાસેના રણ વિસ્તારમાં સુરખાબ સહિતના પક્ષીઓનો કલવર બોવા મળે છે. વિશાળ એવા સુરખાબનાં ફોસીલ પણ મળ્યાં હોવાથી આ પંખી સદીઓથી અહીં આવતા હોવાનું સમજાય છે તેવું ડૉ. ભુડિયા કહે છે.

રખાલમાં જવાના ત્રણથી ચાર માર્ગ છે. અમરાપર પાસેથી રણ માર્ગે, બી.એસ.એફ. ચોકી નજીકના ગઢ પાસેથી, ઝરના ગઢ પાસેથી અને ઓપો ગઢ પાસેથી. ઓપો એટલે અઘરો માર્ગ ગણાય. આ સિવાય ક્યાંયથી રખાલમાં પ્રવેશી શકાતું નથી. બે જવું હોય તો રેપ્લીંગની મદદથી ખીણમાં ઉતરવું પડે. રખાલ વિસ્તારને રાજશાહી વખતથી આરક્ષિત બહેર થયેલો છે.

ધાર નીચે જમીનની સપાટીથી રણ વચ્ચેના ભાગને રખાલ કહેવાય છે. રખાલ ક્યાંક એછી તો ક્યાંક આઠ કિ.મી. જેટલી પહોળી છે. ચેરિયા બેટ પાસે આઠ કિ.મી. જેટલો ભૂભાગ રણમાં ફેલાયેલો બોવા મળે છે. ચેરિયા બેટમાં ડાયનોસોરના અવશેષો મોટા પ્રમાણમાં મળ્યાં છે. આ ચેરિયા બેટ રખાલમાં જ આવેલો છે. ડુંગર બાબુથી આવતા નાની નાની નદીઓના ઝરણાં રખાલમાં આવતાં બોવા મળે છે. જમીનમાં પ્રવાહને કારણે તે ઊંડા ઉતરેલા છે. અંદર ભેતાં પાણી બોવા મળે છે.

ફોટો બોલે છે... ૩૨

Photo & Story by
Satish Shanischara, Mandvi.
M: 9925169693

સંસ્કૃતિ અને સ્નેહનું સુંદર પ્રતિબિંબ...

ઘરના પ્રવેશદ્વાર પર જટકાવેલો ભરતકામ અને આભલાથી શોભિત તોરણ કચ્છની અથવા ગુજરાતની સમૃદ્ધ હસ્તકલા અને સંસ્કૃતિને ઉજાગર કરે છે.

દાદીમાનો કાળો પોશાક અને શાંત મુદ્રા એમની સાદગી અને અનુભવની ગહનતા દર્શાવે છે, જે ભારતીય નારીની મૂર્તિ સમાન છે.

બહારની દીવાલ પરની ટેરાકોટા ટાઈલ્સ અને અંદરના ભાગમાંથી આવતો પ્રકાશ, આધુનિકતા અને પરંપરાના સુમેળ સાથેના ઘરનું

વાતાવરણ રચે છે.

આ ફોટોગ્રાફ પેઢીઓ વચ્ચેના મજબૂત બંધન અને પારિવારિક હૂંફનું સચોટ ચિત્રણ કરે છે, જ્યાં વડીલોની છાયામાં બાળપણ ખીલે છે.

રખાલ વિસ્તારમાં અનેક રહસ્યો-અલગ અલગ ઇતિહાસ ધરબાયેલા છે. દક્ષિણ બાબુનો ભૂભાગ ઊંચાઈ ઉપર દેખાય છે તે ખડીર બેટથી ઉભી ધાર અમરાપરથી લઈને ફોસીલ પાર્ક સુધીની ધાર ખડીર ફોલ્ટલાઇન છે. ૧૮૧૯માં આ ફોલ્ટલાઇનમાં મહા ધરતીકંપ આવ્યો હતો, જેથી સિંધુ નદીનું વહેણ બદલાયું હતું. રખાલમાં અનેક પથ્થરો ઉપરથી ટૂટીને પેડેલા દેખાય છે.

કરોડો વર્ષથી થતી આ પ્રક્રિયામાં પથ્થરોની નીચે દબાયેલી ચીબો ફોસીલ બની ભય છે. આ રખાલ વિસ્તારનો સચોટ અભ્યાસ થયો જ નથી. ક્યાંક રબૂ થયેલ રિસર્ચ પેપરોમાં તેનો ઉલ્લેખ માત્ર જણાય છે. તે સિવાય તેના વિશે સંશોધન પણ થયેલ નથી. આવી ઉદાસિતાને કારણે કચ્છ તથા ભારતને વૈશ્વિક પર્યટનના નકશા પર ઉચ્ચ સ્થાન મળતું અટકી ભય છે. નોકરશાહી અને લાગતા વળગતા વિભાગોની માનસિકતાને કારણે જે કાંઈ છે તેની સંભાળ લેવાતી નથી કે સચવાતું પણ નથી.

કચ્છ યુનિ. જીયોલોજીકલ વિભાગના વડા ડૉ. મહેશભાઈ ઠક્કર વર્ષોથી આ વિસ્તારમાં જીયો પાર્ક બંને તે માટે મહેનત કરે છે. તેઓ અવરનવર ખડીરની મુલાકાત લે છે. પણ હવે તે પણ થાક્યા છે. વડાપ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ પણ થોડા પ્રયત્નો કરેલ પણ કોઈ કાયદો થયો હોય તેમ જણાતું નથી.

રખાલ વિસ્તારમાં જવા માટે વ્યવસ્થિત રસ્તો બને અને માથેરાન જેવી ટોચટ્રેન રખાલમાં ૩૫ કિ.મી.ના વિસ્તારની શરૂ કરવામાં આવે તો આ અદભૂત નજારાનો લાભ પ્રવાસીઓ લઈ શકે તેમ છે. બે રસ્તો બને તો તે ચોમાસા અને શિયાળામાં અહીં રહેતા માલધારીઓ માટે સરળ અવરજવરનો માર્ગ પણ બને. નવાં સંશોધનો કરાય, જીયો પાર્ક બનાવવામાં આવે તો તે વિશ્વના લોકોને આકર્ષી શકે તેવું આ અદભૂત સ્થળ છે. ખડીર બેટનો વિકાસ થાય તો એક નવા ટુરીઝમનો ઉદય થઈ શકે તેમ છે.

કચ્છી લોકસાહિત્યની કથા: ૨૬

સમા અને સુમરા

લેખક - સ્વામી સચ્ચીદાનંદના પુસ્તક 'કચ્છી કથાઓ'માંથી સાભાર

સામર્થ્યની પ્રાપ્તિ શક્તિ વિના થઈ ન શકે અને શક્તિની પ્રાપ્તિ સાધના વિના થઈ ન શકે. સાધના વિના પણ જે શક્તિની પ્રાપ્તિ થાય તેને ભ્રામ્ય કહેવાય. બધાં ભ્રામ્યશાળી નથી હોતાં. ઘણા લોકો મહેનત કરી-કરીને મરી બચ તોપણ શક્તિ પ્રાપ્ત ન થાય. આવા લોકો દુભાંગી કહેવાય. પણ શક્તિ પ્રાપ્ત કર્યા પછી જે શક્તિને પચાવી ન શકે તેને શક્તિનું અજીર્ણ થાય. શક્તિનું અજીર્ણ સ્વ-નાશકારી બની બચ. શક્તિના અજીર્ણથી કેવી રીતે વિનાશ સર્જાતો હોય છે તેની કથા અહીં કહેવાની છે.

કારી-કચ્છનો રાજા હાલો સમો. સવારના પહોરમાં તે પોતાની કચેરીએ જતો હતો. સંતાન ન હોવાથી તે વાંઝિયો હતો. વાંઝિયાપણું મહાદુઃખદાયી બની જતું હોય છે. આમાં સૌથી મોટું દુઃખ લોકોનાં ક્વેણનું હોય છે. લોકજીવનમાં લોકમાન્યતાની પ્રધાનતા રહેતી હોય છે. લોકમાન્યતાને તાર્કિક, બૌદ્ધિક કે શાસ્ત્રીય આધારની જરૂર રહેતી નથી, તે બંધાઈ જતી હોય છે.

આવી જ એક લોકમાન્યતા છે કે સવારના પહોરમાં વાંઝિયાનું મોઢું ન ભેવાય, બે જુઓ તો આખો દિવસ બગડી બચ. રાજાની કચેરીના આંગણાને બે સફાઈ કરનારી બાઈઓ કચરો વાળતી હતી. રાજાને ભોતાં જ તેઓ ધીમેથી બોલી: 'અરે, બાઈ ! સવારના પહોરમાં આ વાંઝિયાનું મોઢું ક્યાં ભેવું ?' એમ બોલીને તે ઊંધી કરી ગઈ. તેમની ધીમી વાત પણ રાજાએ સાંભળી લીધી. તેને કારમો ઘા વાગ્યો. લોકમાન્યતા મોટા ભાગે દાઝ્યા ઉપર ડામ દેવા જેવી હોય છે. રાજાને પોતાની ભાત પ્રત્યે ઉદ્વેગ થયો. તે કચેરીએ ન ગયો પણ સીધો જ હિંગળાજમાતાના રસ્તે વળી ગયો.

શ્રદ્ધાનાં સ્થળો દુઃખિયા લોકો માટે મોટું આશ્વાસન પહું પાડતાં હોય છે. રાજાને વાંઝિયાપણાનો એવો ઘા વાગ્યો હતો કે તે આહારપાણી છોડીને માતાજીની સામે બેસી ગયો. તીવ્ર અપેક્ષા વિના મોટાં કામો થતાં નથી. અપેક્ષા વિનાનો માણસ સાધુજીવન તો જીવી શકે છે, પણ તે કદી મહાન નિર્માતા થઈ શકતો નથી. તેનો કોઈ ઇતિહાસ નથી રહેતો. સાતમા દિવસે હતાશ થઈને તેણે કમળપૂલ કરવા તલવાર ઉપાડી અને જેવી પોતાની ગરદન ઉપર મારવા બચ છે ત્યાં હાથ અટકી ગયો, બાણે કોઈએ પકડી લીધો. હિંગળાજમાતા હાજરાહજૂર થયા હતાં. માતાજી રાજાની તપસ્યાથી પ્રસન્ન હતાં તેથી વર માગવા કહ્યું. રાજાએ વાંઝિયા મહેણું ટાળવા સંતાન માચ્યું. માતાએ પ્રસન્ન થઈ તેને સાત પુત્રો અને એક પુત્રી થવાનું વરદાન આપ્યું અને કહ્યું કે પ્રથમ પુત્રનું નામ હિંગળજી રાખજે. રાજા ધન્ય થઈ ગયો. કઠોર સાધના પછી થનારી ફળપ્રાપ્તિ પ્રસન્નતાની હેલી સર્જાવે છે.

પ્રસન્ન થઈ રાજા સમા પાછો કચ્છ આવ્યો અને માતાજીનાં પગલાં પૂજવા લાગ્યો. યોચ્ય સમયે તેની રાણીને પુત્ર જન્મ્યો, જેનું નામ હિંગોળજી રાખવામાં આવ્યું. પછી તો એક પછી એક છ પુત્રો જન્મ્યા અને આઠમી પુત્રી જન્મી, જેમનાં નામ આ પ્રમાણે રખાયાં : ૧. જેહો, ૨. જૂણો, ૩. દેહરો, ૪. પલી, ૫. જખરો અને ૬ હોથી. પુત્રીનું નામ બાંધીકુમારી રાખવામાં આવ્યું. આખું ઘર બાળકોથી ઊભરાવા લાગ્યું.

ઘર છ રીતે ઊભરાય: ધનથી, જ્ઞાનથી, પુણ્યથી, પાપથી,

મહેમાનોથી અને બાળકોથી. આમાં પાપ સિવાય બાકીના પાંચે ઊભરા ગૃહસ્થજીવનને ધન્યધન્ય બનાવી દેતા હોય છે.

હાલા સમાને ત્યાં આ પાંચે ઊભરા ઊભરાવા લાગ્યા. આથી વધુ જીવનની બીજી ધન્યતા શી હોઈ શકે ? પણ આ વર્ષ એક સાતમી વસ્તુથી ઊભરાવા લાગ્યું. તેનું નામ હતું 'દુષ્કાળ'. કચ્છ દુષ્કાળિયો દેશ, તેથી વારંવાર દુષ્કાળ પડે. પાછો કારમો દુષ્કાળ પડ્યો. દુષ્કાળમાં માણસો તો કદાચ જીવે, પણ પશુઓને કેમ જિવાડવા ? કચ્છને મોટો આશરો સિંધનો. સિંધ પણ કચ્છ જેવો જ દેશ, પણ ત્યાં સિંધુ નદી દરિયા જેવી વહે. છેક હિમાલયમાંથી પાંચ નદીઓનાં નીર વિપુલ માત્રામાં લઈને સિંધુ આવે અને અરબી સાગરમાં ભળે. સિંધુ નદી સિંધને સમૃદ્ધ કરી નાખે.

હાલો સમો પોતાના પૂરા પરિવારને તથા પશુઓની ઓથોને લઈને સિંધમાં ઊતરી પડ્યો. ત્યારે પશુપાલકો સ્થિર જીવન જીવી શકતા નહીં, સતત ભ્રમણ કરતા રહેતા, તેથી ક્યાં સારું ચરવાનું છે તેની તેમને ખબર રહેતી. સિંધમાં ત્યારે સુમરા લોકોનું રાજ્ય ચાલે. પોતાના ચરાણમાં કચ્છના હાલાઓ પોતાનાં ઢોરો ચરાવી રહ્યા છે તેવી બાણ થતાં જ સુમરાઓ ધિંગાણું કરવા ધસી આવ્યા. ત્યારે ધિંગાણું એ રોજની પ્રક્રિયા થઈ ગયું હતું. અનેક ભતિઓ પરસ્પર રોજ ધિંગાણાં મચાવતી, અનેક માર્યાં જતા, કારણ કે માલિકીના કોઈ દસ્તાવેજ નહતા.

'બળિયાના બે ભાગ'નો નિયમ ચાલતો હતો. ખાસ કરીને માલધારીઓ તો રોજ સારીસારી ચરવાણની ભૂમિમાં દખલ કરતા અને પછી પરસ્પરનાં હિત ભોખમમાં આવતાં લડી પડતા. સમા અને સુમરાઓ વચ્ચે મોટું ધિંગાણું થયું, જેમાં ઘણા વીરો ખપી ગયા. પણ સમાઓ વધુ બળવાન હોવાથી સુમરાઓને ભગાડીને જમીન ઉપર સ્થાયી થઈ ગયા. મોટા ભાગે બહારથી આવેલા આકાન્તાઓ વધુ બળવાન હોય છે. સ્થાયી લોકો રક્ષિત યુદ્ધ કરતા હોવાથી હારી જતા હોય છે.

સુમરાઓની હાર અને ખુવારીના સમાચાર 'મામતૂર'ના રાજા હમીર સુમરાએ બાજ્યા ત્યારે તેના કોંધનો પાર ન રહ્યો. સમાઓને હરાવવા અને તગડી મૂકવા તે મોટું લક્ષર લઈને ચાલ્યો. પણ તેના સાંભળવામાં આવ્યું કે સમા રાજાની સાથે તેની કુંવારી દીકરી પણ છે, જે બહુ રૂપાળી છે. હમીરનું મન આ બાંધીકુમારી સાથે લગ્ન કરવાનું થયું. ત્યારે જર-જમીન કરતાં પણ ભોરૂનું આકર્ષણ રાજાઓને ભારે રહેતું, તેથી જર-જમીન કરતાં પણ ભોરૂઓ માટે વધુ યુદ્ધો થતાં.

હમીર સુમરાએ હાલા સમા પાસે બાંધીકુમારીનું માગું મોકલ્યું. આ સંબંધ સમાના પુત્રો તથા સ્વયં બાંધીકુમારીને પસંદ ન હોવા છતાં પણ હાલા સમાએ કાંઈક ભયના કારણે સંબંધ સ્વીકારી લીધો. સંબંધો બગાડવા અને સુધારવામાં સ્ત્રીઓ મહત્ત્વનો ભાગ અને ભોગ બનતી હોય છે.

હમીર સુમરાનાં લગ્ન બાંધીકુમારી સાથે થયાં. બેકે હિંગોળજી અને ભાઈઓએ તેમાં ભાગ ન લીધો. લગ્નપ્રસંગે કે મરણ પ્રસંગે લોકો વિરોધ વ્યક્ત કરવાનું નિમિત્ત બનાવતા હોય છે.

(વધુ આવતા અંકમાં...)

કચ્છી કવિતા મહેફિલ

ઝાડુ

જંગલમાં

ઝાડુંજી

કોઆડું સે

હત્યા

થીએતી

તડે તાં

હાણે

ઈ

સેરેમું

વયેતા !!

કવિ તેજપાલ ધારશી 'તેજ'ના પુસ્તક 'પાલર'માંથી

જિરકાંબાઈ

જિરકાંબાઈ, બોઈં ડાઈ

ગાલ ગાલમું કરે વડાઈ !

અચે યોચ ને ચોંધી ચેતાં,

ડચોં ડાણાં ડચોં ! વેલા વેલા !

ઈનજી ઘાઈ સે ઈનજી ઘાઈ,

...જિરકાંબાઈ

ચુણ જા ચોંધી કર્ણજા ઢિગ

ઢિગઢિગતેં સોભે ચિઈં સિગ

ઓઈં ઈનજી નાંચ ચિચાઈ

...જિરકાંબાઈ

ઢમ ઢમ ઢમ ઢોલ વજાયો

ચોક વિચોવિચ ગોલ રચાયો

ભુલી વિઝો અઈં રખે સુણાઈ ! ... જિરકાંબાઈ

બોઈં યગેમું જેરું ખચન્યું

વડચું ઘાઘટે ઘેરું ખચન્યું

ચુણધીયાંસેં ચુણ, રાંધ રચાઈ ! ... જિરકાંબાઈ

- વિશન નાગડા, મો: ૯૮૨૦૪૫૬૯૯૯

બધણી ખપેતી

વિઝો જિત ભેરી ખણાળી ખપેતી,

ખૂસામત ભેંઠતે બધાળી ખપેતી;

ઘણે વેરાએકે છડાળી ખપેતી,

ન રમણી રાંધ ઉત રમણી ખપેતી;

કચોતા વાચધો તેકે ત્રિભાચો,

વજાધારી ઉતે રખણી ખપેતી;

હલે જંધર વિજો મુઠ ધાંઈ ઉજમેં,

અટો ખપધો, જેણા જલણી ખપેતી;

ટૂટે ઘર ગરીભેજા વિઝેં કિત ?

વિગર ગારે પ ભિત અડાળી ખપેતી.

- ભારતી કાંતિલાલ ગડા, મુંબઈ (ગામ: નવાવાસ)મો: ૯૮૭૦૦૦૬૩૩૮

કચ્છી લોકસાહિત્ય : 'પિરૂલી': ૪૧

માતમમેં મૂર નં હુએ, હૂવે વીયાં જે વિચ,
માતમમાં બિલફૂલ ન હોય, હોય વિવાહની વચ્ચે.

લેખક : શ્રી લાલજીભાઈ મેવાડા 'સ્વપ્ન' મો: 8320313731

સતી માના ઓટલે ગઈકાલે નક્કી થયા મુજબ આજે પિરૂલી કહેવાનો ફરૂનો વારો હતો અને તેને સામે પિરૂલી આપવા દેવો હરખધેલો થતો ઓટલાને સાફ કરી રહ્યો હતો. દેવગર બાવાજી ધૂણામાં દેવતાના અસ્તિત્વને ગોતી રહ્યા હતાં. દેવાએ તેમને કોલસો બતાવતાં કહ્યું કે; 'ગુરૂ આ દેવતાના અસ્થિને અંદર પથરાવો એટલે તે પ્રભવળી ઊઠશે.'

દેવગર બાવાજીને નવાઈ લાગી કે, 'આજે અભણ દેવો પણ સાહિત્યની ભાષા બોલે છે. આ સંગતની અસર છે, ખરેખર કોલસો એ અગ્નિનું અસ્તિત્વ અસ્થિ છે.' બાવાજી દેવતાના કેટલાક 'ખોટરા' ધૂપેડામાં ગોઠવી મંદિરમાં જતાં રહ્યાં, અગ્નિથી ધૂપેડામાંના ધૂપે સુગંધ પ્રસારી દીધી. વાતાવરણ ખુશનુમા થઈ ગયું, પીપળો જૂઠી જૂઠીને સુગંધને માણી રહ્યો હોય તેમ લાગતું હતું.

ર્યાણ બમી હતી. સતી માનો ઓટલો ખીચોખીચ ભરાઈ ગયો હતો. આજે સહુ રમુજના મૂડમાં હતાં. અભેસંગે કહ્યું, 'આજે હું એક કચ્છી કિસ્સો સંભળાવું છું.' બધા ખુશ થતાં સંભળાવો... સંભળાવો... રજૂઆત કરી એટલે અભેસંગે વાત રજૂ કરી. આ વાત પર બધા ખૂબ હસ્યા એટલે પચાણભાઈ સમય પારખી કહ્યું, 'સુણો... સુણો...'

'માતમમેં' મૂર નં હુએ, 'હૂવે' વીયાંજે' વિચ,

'ચોરે' જે નં ચિત્તમેં, 'સાઘે' વટે સચ્.

¹સંતાન શોક, ²બિલફૂલ, ³ના, ⁴હોય, ⁵વિવાહની, ⁶વચ્ચે, ⁷ચોરી કરનાર, ⁸સાચું બોલનાર ધક્કિત, ⁹પાસે.

બધા વાહ વાહ કરવા લાગ્યા, આ પ્રકાર આમ તો પિરૂલીનો જ છે જેનો જવાબ હાસ્ય છે. મનમાં તો બધા સમજી ગયા, પણ પચાણભાઈએ તેની ફોડ કરતાં કહ્યું કે, 'લોકકવિ કહે છે કે 'હાસ્ય એ શોક-દુઃખના પ્રસંગમાં હોતું નથી પણ વિવાહ જેવા ખુશીના પ્રસંગોમાં બેવા મળે છે. સાથે ચોર કે ખાતર પાડવા

નીકળેલાઓના ચિત્તમાં પણ હોતું નથી પણ! જે સાધ-ઇમાનદાર, સાચુકલા માણસો પાસે મળે છે.' લોકકવિએ અહીં બંને પંક્તિમાં વૈચારિક વિરોધાભાસ ઊભું કર્યું છે. એક તરફ કહે છે કે 'અહીં નથી તો બીજી તરફ કહે છે કે અહીં છે.' હાસ્યના કેટલાય પ્રકારો આપણને બેવા મળે છે, મનમાં હસવું, મૂછમાં હસવું, દાંત કાઢવા, હસવું, ખડખડાટ હસવું, સ્મિત વગેરે... જ્યારે કાવ્યના નવ રસમાં એક હાસ્ય રસને પણ સ્થાન છે.

રાજા મહારાજાઓની સભામાં પણ ખાસ હસાવવા વ્યક્તિઓનો સમાવેશ થતો, જે હસાવતા પણ અને ક્યારેક કોઈ રાજાને ન કહી શકાતી વાત આ હસાવવાના માધ્યમથી કહેવાઈ જતી અને રાજાને તે લક્ષ્યમાં પણ આવી જતી. જેને લોકો 'મજ્જો' કહેતા.

કચ્છ રાજમાં નાથો સીદી અને ગોવિંદો બેશી આ બે નામ પ્રખ્યાત છે, જેમના હસાવવાના ઘણા કિસ્સા આ પ્રદેશમાં પ્રચલિત છે.

અંધારું બાણે દોડતો આવી રહ્યો છે તેમ ભાસતું હતું. દેવગર બાવાજી અગરબત્તી લઈ સતીમાના પાળિયા પાસે મૂકી. ધૂસરો સુગંધ પસરાવતી ઝડપથી ઉપર જવા લાગી બાણે તેમને અહીં ગોઠતું ન હોય. આ ભોઈ ફરૂએ કહ્યું, 'સુણો... સુણો...' બધાને નવાઈ લાગી કે 'ફરૂ શું સંભળાવવાનો હશે?'

અને એણે કહ્યું:

¹¹બરી ¹²વિઈ તે બાઈ, ¹³કરે કુરભાની,

ખપીને ખાક થિઈ, ¹⁴નં ¹⁵રિઈ નિશાની.

¹⁶બળી, ¹⁷ગઈ, ¹⁸કરી, ¹⁹ના, ²⁰રહી.

જવાબ અગરબત્તી છે એ બધા પામી ગયાં પણ અભેસંગે તે વાતને મૂલવતાં જે વાત કરી તે બધા ચૂપચાપ સાંભળી રહ્યાં.

'સામાજિક દટિએ લોકસાહિત્યની તુલનામાં સાહિત્યના કોઈ પણ કાવ્ય પ્રકારને મૂલવી શકાય તેમ નથી. આ લોકસાહિત્યમાં લોકોનું જીવન ધબકતું મળે છે.'

લગ્નપ્રસંગ કે વિવિધ ધાર્મિક પ્રસંગોએ અને નવરાત્રી જેવા ઉત્સવોએ સમાજના પ્રત્યેક અંગને વધાવવા ભય, આવકારે, આદર આપે અને એના લાગ-ભાગ આપે, માટી વધાવવા ભય, કોસને પણ વધાવે, કુંભારના ચાકને વધાવે એમ માળી, સુતાર, રંગરેજ, લુહાર, ગોવાળને વધાવે. ઢોલીને વધાવે એમ હળ, મૂશળ, રવાઈ, ત્રાક વગેરેને વધાવે ને પ્રકૃતિના પ્રત્યેક અંગના પૂજા-આદર કરી એની સાથેની આત્મીયતા અતૂટ રાખે છે. કારણ કે વર્ષ દરમિયાન ઉત્સવો, તહેવારો, લગ્ન, જન્મ વગેરે પ્રસંગોનું સાતત્ય બંધાઈ ગયું હોય છે.

પુસ્તક 'પિરૂલી પ્રધાનજી-૨' માંથી સાભાર,

કચ્છી મુકતક

કવિ-'તેજ'

કવિના પુસ્તક 'તેજ જો અવાજ - ૧' માંથી

મુંબઈજા માડુ કેડી
જિંઘળી ગુજારિયે,
ખેં ઘરેં તે ઓગાર
ટેસનેં તે વારીએં !

કચ્છી ચોવક - ૩૯

અરવીંદ રાજગોર (મો: ૯૯૮૭૯૫૭૯૮)

જેં જે પેટમેં દુખે સે મિરીયું ખાય.

અજ પુતરા ડાડાજી કે પુછ્યું,

"જેં જે પેટમેં દુખે સે મિરીયું ખાય" ઇતરે કુરો?

ડાડાજી ચ્યો, જેં કે વ્યાધી વે ઉનકે પિંઢજો ઇલાજ

પિંઢ કે ક્યો ખપે, બેં જે ભરોસે નં રોવાજે.

ઇતરે કચ્છી ચોવક ચેતી

"જેં જે પેટમેં દુખે સે મિરીયું ખાય".

ભાવાર્થ.

જેના પેટમાં દુ:ખે તે મરી ખાય.

આજે પૌત્રોએ દાદાજી ને પૂછ્યું,

"જેના પેટમાં દુ:ખે તે મરી ખાય" એટલે શું?

દાદાજીએ કહ્યું, જેને રોગ હોય એણે પોતાનો

ઈલાજ પોતે કરવો જોઈએ. અન્ય ના ભરોસે નં

રહેવાય. એટલે કચ્છી કહેવત કહે છે.

"જેના પેટમાં દુ:ખે તે મરી ખાય".

અજ જી ચોવક - ૪૧

સ્વટેં બેર નેં રવેં ધારવું

ઈની પુતરેજ્યું કેઙ્ઙ્યું સાંસ્વું

:: ભાવાર્થ ::

કમાય મામૂલી ને ખર્ચ કરે મોટાં,

એવાની સમાજમાં શાખ શાની ?

:: શબ્દાર્થ ::

સાંસ્વ - ઈજ્જત, goodwill

-- સંકલન :-

ડૉ. વિશન નાગડા તથા લક્ષ્મીચંદ ગોગરી

અજ જી ચોવક - ૪૧

ડૉ. વિસન નાગડા

(મો: ૯૯૨૦૪૫૬૮૯૯)

આપની જાહેરખબર હજારો

વાચકો સુધી પહોંચાડો

વાજબી ભાવ +

૫૦% ડીસ્કાઉન્ટ

સાથે આકર્ષક પેકેજ

આજે જ સંપર્ક કરો:

☎ : 9377124582

શું તમે જાણો છો ?

સિયાચીનમાં ઓક્સિજન પ્લાન્ટ

સિયાચીન એવું સ્થાન છે જ્યાં બાર મહિને ૩૫ થી ૪૦ ફૂટ બરફ જમા થાય છે. પવનની ઝડપ ૬૦ થી ૮૦ કિમી પ્રતિ કલાક. થોડા ફૂટ દૂર પણ દેખાતું નથી. ચિલ બ્રેન, ફોસ્ટ બ્રાઈટ, યાદશક્તિમાં ઘટાડો, વજન ઘટાડવું આ બધું આપણા સૈનિકોને અહીં સહન કરવું પડે છે.

માત્ર ભારતમાં જ નહીં પરંતુ સમગ્ર વિશ્વની સૌથી મુશ્કેલ યુદ્ધભૂમિ છે, પરંતુ આપણા સૈનિકો આ વિપરીત અને ખૂબ જ મુશ્કેલ પરિસ્થિતિમાં હંમેશા દેશોની સરહદોની સુરક્ષા કરી રહ્યા છે.

આ જગ્યા દરિયાની સપાટીથી લગભગ ૨૧,૦૦૦ ફૂટની ઊંચાઈ પર છે, તેથી ઓક્સિજનનું પ્રમાણ ખૂબ જ ઓછું છે !

આ બધું જ્યારે પૂરોના ચિથડે દંપતીને બોયું ત્યારે તેઓ પણ થીજી ગયા. ભારતીય સેનાને ઓક્સિજન ઉત્પન્ન કરતા પ્લાન્ટની જરૂર હતી. યોગેશ ચિથડે આ અંગે જરૂરી માહિતી કેપ્ટન ખાનાસિંહ (પરમવીર ચક્ર વિજેતા) પાસેથી મેળવી અને પછી તે બંનેએ તેમના જીવનનું લક્ષ્ય નક્કી કર્યું... કોઈપણ સંભોગમાં, સિયાચીનમાં ઓક્સિજન પ્લાન્ટ સ્થાપિત કરવામાં આવશે.

નિશ્ચય અડગ હોય ત્યારે બધાની સાથે લડી લેવાય છે તેનો જીવંત ઉદાહરણ બનવાનો હતો. તેના માટે જરૂરી રકમ કાંઈ નાની નહોતી, માત્ર અઢી કરોડ રૂપિયાની જરૂરત હતી ! પણ તેઓ પોતાના ધ્યેય પર અડગ હતો. તેણે પોતાની બ્લેલરી વેચીને આ કાર્યની શરૂઆત કરી.

યોગેશ ચિથડે અને સુમેધા ચિથડે એ કેવું દંપતી હતું ? યોગેશ ચિથડે એરફોર્સના નિવૃત્ત ઓફિસર હતા તો પત્ની સુમેધા શિક્ષિકા. આ દંપતીએ લગભગ ૧૮ મહિના સુધી મહારાષ્ટ્રના દરેક ખૂણે-ખૂણે પ્રવાસ કર્યો, લોકોને સમજાવ્યા અને ભારતીય સેનાને કારકિર્દી તરફ આગળ વધારવા માટે યુવા પેઢી તેમજ વૃદ્ધો માટે એક આદર્શ બનાવ્યો.

નાણાં એકત્ર કરવાના તેમના પ્રયત્નોમાં, દંપતીએ વિવિધ લોકો, સંસ્થાઓ અને સમુદાયો સમક્ષ ૧૦૦થી વધુ વખત પાવર પોઇન્ટ દ્વારા પ્રસ્તુતિઓ કરી.

દંપતીએ સિયાચીનમાં સૈનિકોને મદદ કરવા માટે ઓક્સિજન જનરેશન પ્લાન્ટ સ્થાપિત કરવા અને ૨૧,૦૦૦ ફૂટની ઊંચાઈએ વિશ્વના સૌથી ઊંચા યુદ્ધક્ષેત્રમાં ભારતીય સૈનિકો અને અધિકારીઓ માટે ઓક્સિજન પ્લાન્ટ સ્થાપિત કરવા માટે સફળતાપૂર્વક પૂરતું ભંડોળ એકત્ર કર્યું.

જો પ્રોજેક્ટ માટે પૂરતા પૈસા ન મળે, તો ચિથડે પરિવાર તેમના નામે લોન લેવા પણ તૈયાર હતો. આ ધ્યેય માટે તેમણે શાબ્દિક રીતે પોતાનું જીવન બલિદાન કરી નાખ્યું, સખત મહેનત કરી.

છેવટે ૪ ઓક્ટોબર, ૨૦૧૯ના રોજ, સિયાચીનમાં લેક્ટનન્ટ જનરલ વા. કે. બોશી દ્વારા ઓક્સિજન જનરેશન પ્રોજેક્ટની સ્થાપના અને ઉદઘાટન કરવામાં આવ્યું. યોગેશ ચિથડેનો એકમાત્ર પુત્ર ભારતીય સેનામાં મેજર છે. તેમના જીવ અને દેશ પ્રેમને મારી હૃદયપૂર્વક સલામ !

(રાજેન્દ્ર મહાત્રે કવોરા પર)

જાણો અને અપનાવો ...

શરીરની સફાઈ કરનાર આ ફળની વિશેષ માહિતી

સવાર-સવારે પેટ નથી થતું સાફ ? ખાલી પેટ ખાઈ લો આ એક ફળ, પેટમાં જમા ગંદકીનો તરત જ થશે સફાયો.

પરપૈયાં એક એવું ફળ છે જેને લોકો ખૂબ પ્રેમથી ખાય છે. રસથી ભરપૂર આનો મીઠો સ્વાદ લગભગ હર કોઈને પસંદ આવે છે. પણ શું તમે જાણો છો કે આ ફળ ફક્ત ખાવામાં જ સ્વાદિષ્ટ નથી, પણ તેનું સેવન કરવાથી આપણું આરોગ્ય પણ સાફ રહે છે. આ ફળ વિટામિન અને મિનરલ્સની સાથે સાથે પોટેશિયમ, ફાઈબર અને ફોલેટ ગુણોથી ભરપૂર છે. આ ઉપરાંત તેમા પેન ઍબ્રઝમ પણ હોય છે જે તમને અનેક સમસ્યાઓથી રાહત અપાવે છે. ખાસ કરીને જો તમને પેટ સંબંધિત સમસ્યાઓ છે તો આ ફળ તમારે માટે અમૂત સમાન છે. જે લોકોને કબજિયાતની સમસ્યા છે તેમને સવારના સમયે મળ ત્યાગમાં ખૂબ જ કઠિનાઈનો સામનો કરવો પડે છે. જો તમે પણ આ સમસ્યાનો સામનો કરી રહ્યા છો તો સવારના સમયે માત્ર એક કપ પરપૈયાનું સેવન તમારે માટે વરદાન સાબિત થશે. ચાલો આજે અમે તમને તેના ફાયદા વિશે બતાવીએ.

પરપૈયામાં પેપેન ઍબ્રઝમ રહેલું હોય છે. પેપેન ઍબ્રઝમ ભોજનને પચાવવામાં મદદ કરે છે અને સાથે તે ઇમ્યુનિટી બૂસ્ટરનું કામ પણ કરે છે. રોજ સવારે ખાલી પેટ પરપૈયાનું સેવન કરવાથી પાચન ઝડપથી થાય છે. પરપૈયાથી તમારું શરીર ડિટોક્સ થાય છે. તેને ખાવાથી શરીરના વેસ્ટ પદાર્થ સહેલાઈથી બહાર નીકળી જાય છે. સાથે જ જે લોકોને સવારે મળ ત્યાગવામાં કઠિનાઈનો સામનો કરવો પડે છે, તેમને માટે આ ફળ અમૂત સમાન છે.

આ ઉપરાંત જો તમે કબજિયાત, અપચો, ગેસ જેવી સમસ્યાઓથી પીડિત છો તો આનું સેવન જરૂરથી કરો. તેના સેવનથી તમારી પાચન ક્રિયા મજબૂત થશે અને પેટના પી.એચ. લેવલનું પણ બેલેન્સ કાયમ રહેશે.

આ ઉપરાંત બીજી અનેક પરેશાનીઓમાં કારગર છે પરપૈયાં.

૧. દિલ માટે આરોગ્યપ્રદ :- જો તમારું કોલેસ્ટ્રોલ વધી ગયું છે તો પરપૈયાને ખાલી પેટ ખાવ. તે કોલેસ્ટ્રોલના લેવલને ઓછું કરી શકે છે. પરપૈયામાં પોટેશિયમ પણ હોય છે. જે બ્લડ પ્રેશરના દર્દીઓ માટે ખૂબ લાભકારી છે. તેને ખાવાથી હાર્ટ અટેક, સ્ટ્રોક, કોરોનરી હાર્ટ ડિસીઝથી તમને રક્ષણ મળે છે.

૨. વજન ઘટાડવમાં મદદરૂપ :- ખૂબ જ ઓછા લોકો જાણતા હશે કે પરપૈયાં વજન ઓછું કરવામાં પણ સહાયક બને છે. તેને ખાવાથી શરીરને એનર્જી મળે છે અને એકસ્ટ્રા ચરબી ઓછી થાય છે. સવારના નાસ્તામાં પરપૈયા પર સંચય અને કાળા મરીનો પાવડર નાખીને પણ ખાઈ શકો છો.

૩. ઇમ્યુનિટી બનાવે મજબૂત :- જો તમારી રોગ પ્રતિરોધક ક્ષમતા નબળી છે તો તમારે રોજ પરપૈયાનું સેવન કરવું જોઈએ. પરપૈયામાં રહેલા ઍન્ટીઓક્સિડન્ટ તમારી ઇમ્યુનિટીને મજબૂત બનાવે છે. આ જ કારણ છે કે આ ફળ ખાલી પેટ ખાવાથી પણ ઇમ્યુનિટી મજબૂત થાય છે અને તમે બીમારીઓ અને ઇન્ફેક્શનની ચપેટમાં આવવાથી બચી શકો છો.

શાંતિ

(લેખક : વિષ્ણુ સખારામ ખડેકર, ભાવાનુવાદ: રાજુલ કૌશિક)

સૂર્યદિવે વાદળોથી ઘેરાયેલા આકાશમાં હળવેકથી તેજ રેલાવાનો આરંભ કર્યો હતો. આસમાનમાં વાદળોનું સામ્રાજ્ય અને નીચે જંગલમાં ગીચ વૃક્ષોનું સામ્રાજ્ય, વચ્ચે વહેતી નદી અને એ સર્વથી અલિપ્ત નદીમાં ઊભેલા સૂર્યપૂજામાં લીન એક સંન્યાસી.

એ હાથ બેઠીને બાણે ઈશ્વર સાથે વાત કરી રહ્યા હોય એમ મનોમન કહેતા હતા, 'હે ઈશ્વર, તમે પ્રકાશમાન છો. તમે આ ધરતી પર ફેલાયેલા અંધકારના સંહારક છો. ધરતી પરનો અંધકાર તમે દૂર કરો છો, પણ ધરતી પર રહેતા માનવીઓનાં મનનો અંધકાર ક્યારે દૂર કરશો ? ઘટ-ઘટમાં વસતા રામ એમનાં મનમાં ક્યારે દર્શન દેશે ? વિશ્વાસ છે મને, આ વિશ્વમાં ફેલાયેલા અશાંતિના દાવાનળને તમે જ શાંત કરી શકશો. વિશ્વશાંતિ માટે હું મારું તપ, સુખ, સ્વર્ગ તમામ ન્યોછાવર કરવા તૈયાર છું પ્રભો, બસ આ વિશ્વમાં સુખ, શાંતિનું સામ્રાજ્ય ફેલાવી દો. હું એવી દુનિયા બોવા આતુર છું બધાં એક સસલું સિંહની પીઠ પર રમતું હોય, ગીધની ગોદમાં સાપ બેઠો હોય અને સૌ એક સમાન હોય.'

એ સમયે એક સમડી માળામાંથી ડોકું કાઢીને સૂર્ય તરફ બોલે રહી હતી. સૂર્યદર્શનથી અતિ પ્રસન્ન સમડીનાં મનમાં મરઘીનાં નાનાં બચ્ચાંઓ રમી રહ્યાં હતાં.

પાછળથી એની સોડમાં ભરાયેલા બચ્ચાં સામે વહાલથી નજર કરીને સમજ આપી, 'બાણું છું, શિકારનો સમય થયો છે. થોડી વારમાં પાછી આવીશ. કાલે તું માળામાંથી નીકળવા મથતું હતું, આજે એમ ન કરીશ. તને ખબર નથી, તારી પાંખો હજુ કમબોર છે. દૂર આકાશમાંથી તારા જેવાં નાનાં બચ્ચાંઓને હડપીને ફૂંજી માંસ ખાવા કોઈકનું કોઈક તૈયાર જ છે. મારાં સમ છે તને, બો તું બહાર નીકળે તો. આજે તારાં માટે સરસ મજાનું સાપોલિયું લેતી આવીશ.'

'સાપોલિયું એટલે ?' બચ્ચાંએ પૂછ્યું.

'સાપોલિયું નાનું હોય એટલે સહેલાઈથી પકડી શકાય. મોટું થઈશ તો તું બાતે પકડી શકીશ.'

'સાપોલિયાને મા ન હોય ? તું એને પકડીશ તો એની મા રોશે નહીં ?'

સમડી મૌન થઈ ગઈ, પણ પછી બોલી, 'અરે, તું સાવ નાદાન છું. આપણી અને સાપની બંધિત અલગ છે. આપણું લોહી અલગ છે. એમની સાથે તો આપણી દુશ્મની છે.'

'દુશ્મની... મતલબ ?'

'સાપ - સમડીનો વેરી હોય અને વેરીને તો મારી શકાય.'

'કેમ ?'

'પેટ ભરવા.'

'આપણે બીજું કંઈક ખાઈ લઈએ તો ?'

'સાવ ઘેલો છે ! તારે તો પેલા સંન્યાસીના ઘેર જન્મ લેવા જેવો હતો, ભૂલથી મારી કોખમાં આવી ગયો.' કહીને વહાલથી બચ્ચાને ચૂમીને એણે ગગન ભણી જવા વાયુયાનની જેમ પાંખ પસારી.

એ જ સમયે એક ભીલ પોતાની ઝૂંપડીમાંથી તીર-કામઠું લઈ બહાર નીકળ્યો.

જતાં જતાં પોતાના દીકરાને પ્રેમથી પાસે લીધો, 'કાલે તું રંગબેરંગી ફૂલો લેવા દૂર દૂર સુધી ગયો હતો ને ? આજે એવું કશું ના કરતો. જંગલમાં ઝેરી સાપ હોય. એનાથી બચીને રહેજે.'

'અરે, પણ બાબા...'

'પણ-બાણું કંઈ નહીં, કાલે તારે મરઘીનું બચ્ચું બોલતું તું ને ? આજે પકડીને લઈ આવીશ. નિરાંતે એની સાથે રમજે. મંજૂર ?'

'કેમ, એને મા નહીં હોય ?'

'પાગલ, મા વગર બચ્ચું ક્યાંથી હોય ?'

'બસ તો બાબા, મારાં માટે બચ્ચું ના લાવતા. એને પકડશો તો એની મા રોશે. યાદ છે. કાલે જંગલમાં ભૂલો પડી ગયો તો ત્યારે મા કેટલું રડી હતી ? રડી રડીને એની આંખો સૂજી ગઈ હતી.'

'તારે જંગલના પેલા સંન્યાસીના ઘેર જન્મ લેવા જેવો હતો. ભૂલથી અહીં મારા ઘરમાં જન્મ લીધો. અરે પાગલ, આપણી અને પંખીઓની બંધિત એક નથી. જા ભાગ અહીંથી અને જઈને તીર-કામઠાથી રમ.'

દીકરાને સમજાવવાને ભીલ તીર-કામઠું લઈને માતૃભૂમિની રક્ષા કરવા નીકળેલા સૈનિકની અદાથી આગળ વધ્યો.

એ સમયે સાપનું બચ્ચું સાપણને કહેતું હતું, 'મા, તડકો આકરો થઈ ગયો છે, ચાલને ઘેર પાછાં જતાં રહીએ.'

'ના, થોડી વાર ઊભો રહે. પેલા ભીલનો આવવાનો સમય થયો છે. એને ડંખ્યા વગર મને ચેન નહીં પડે.'

'અરે, કાલે તને ભૂલથી ચગદી હશે. એટલી વાતનો આટલો ગુસ્સો કરવો સારો નહીં. હું તો કેટલીય વાર તારા શરીર પર ફૂદકા મારું છું.'

'સાવ પાગલ છું દીકરા તું. તારે તો જંગલના પેલા સંન્યાસીના ઘેર જન્મ લેવા જેવો હતો. ભૂલથી મારી પાસે આવ્યો.'

શિક્ષક : 'કલાસમાં જાગૃતિ લાવવા શું કરવું જોઈએ ?'

ભૂરી : 'એ માટે તો જાગૃતિના પપ્પા મગનકાકા જોડે વાત કરવી પડે... ?'

પપ્પુ : અલ્યા જીવલા, કાશ્મીરમાં શીકારા(જોટ) માટે લોન લેવી હોય તો એ માટે હાઉરસીંગ લોન લેવી કે વ્હિકલ લોન લેવી ... !! ?'

અમે ગુજરાતી કોઈની પર ભરોસો કરતા જ નથી !

કોઈ સુઈ ગયું હોય તો એને પલા ઉઠાડીને પુછી જ લઈએ '...ભાઈ સુઈ ગયો હતો ?'

'ઔકડેય ગાંડાને કોરીનો થયો ? બૈશ્વમ...'

મારુક પઢેઈયાં વગર જ ફરે છે ને ?'

આવો એક સગાનો મૈત્રેય આવ્યો.

'તે...' મૈં રિપ્લાય આપ્યો...'છતાંય તમારે

ધ્યાન રાખવું.'

તો મને બ્લોક કરવી દીધી !!! જોલો... ??

ચલતે...
ચલતે...

